

DE ZONE VAN VYGOTSKY

de theorie in 30 seconden

Volgens Vygotsky is ons

vermogen om na te denken en te redeneren grotendeels het product van een sociaal proces. Jonge kinderen kunnen weinig alleen of zelfstandig, en ze leren in de interactie met anderen. Door deel te nemen aan sociale activiteiten met "ervaren" docenten, zoals ouders en leraren, ontwikkelen zij zich naar zelfstandigheid en zelfredzaamheid. Het gaat hierbij om een geleidelijke transformatie van hun intellectuele vermogens: naarmate het kind binnen de sociale situatie het voorbeeld volgt, internaliseert hij het probleemoplossend vermogen. Denk maar aan iets aanwijzen; eerst is er slechts een gebaar, een mislukte poging van de baby om iets te pakken dat buiten bereik ligt. Als de moeder haar kind ziet wijzen, helpt ze het en wijst wellicht zelf ook naar het object. De baby leert daardoor om naar een ver object te wijzen en vervolgens naar zijn moeder te kijken. Het wijzende gebaar is bedoeld als signaal aan de moeder: het kind wil het object hebben waar het naar wijst. Vygotsky's "zone van proximale ontwikkeling" verwijst naar de kloof tussen de daadwerkelijke en potentiële ontwikkeling van het kind, tussen wat het al beheerst en wat het nog kan leren onder leiding van een volwassene. Daarom kunnen met een intelligentietest nooit de ware vermogens van een kind worden gemeten, omdat zo'n IQ-test alleen aangeeft waartoe een kind zonder hulp in staat is.

3-SECONDENPSYCHE

Kinderen zijn al vroeg in de leer en verwerven kennis en nieuwe vaardigheden in begeleidde samenwerking met iemand die al ervaren is.

3-MINUTENANALYSE

Hoewel Vygotsky al op 37-jarige leeftijd stierf, leverde hij een belangrijke bijdrage aan de psychologie; zijn ideeën zijn vooral relevant voor het onderwijs. Hij trok de validiteit van gestandaardiseerde testmethoden in twiffel en liet zien hoe de docent de intellectuele ontwikkeling van het kind kan steunen met behulp van interacties en instructies rond de taken die ze zelfstandig kunnen uitvoeren. Op die manier biedt de docent een 'steiger' of context, waarbinnen de leerling eigen bestaande kennis kan inzetten om een bepaald probleem op te lossen.

VERWANTE THEORIEËN

Zie ook
DE STADIA VAN PIAGET
Blz. 32
DE MORELE STADIA VAN
KOHLBERG
Blz. 42

3-SECONDENBIOGRAFIE

LEV VYGOTSKY
1896-1934

30-SECONDEKST

Moheb Costandi

Vygotsky liet zien dat kinderen niet in een sociaal vacuüm leren maar in interactie met anderen, en door observatie van anderen.

DE EMOTIONELE BESLUITVORMING VAN DAMASIO

de theorie in 30 seconden

Eind jaren zeventig merkte de Amerikaanse neuroloog Antonio Damasio bij een aantal van zijn patiënten iets vreemds op. Mensen bij wie bepaalde delen van de hersenen waren beschadigd maar die verder een normale hersenfunctie hadden, hadden moeite om besluiten te nemen. Zo twijfelde een van zijn patiënten een halfuur over het beste tijdstip voor zijn volgende afspraak, totdat Damasio de knoop doorhakte en zelf het tijdstip bepaalde. Met behulp van aanvullende experimenten ontdekte Damasio dat de beschadigde hersengebieden van deze patiënten verantwoordelijk waren voor de verbinding tussen enerzijds emoties en anderzijds kennis en logica. Aangezien emoties vaak somatisch (fysiek) worden ervaren, noemde hij zijn verklaring voor besluitvorming de somatische-stempelhypothese. Patiënten met een beschadigde prefrontale cortex kregen foto's met een emotionele lading te zien, zoals van verminkte lichamen of vrijende paartjes. Ze kregen geen hogere hartslag, en ook andere vitale functies lieten geen intensivering zien, wat wel het geval is bij personen zonder hersenletsel. Ook kregen deze patiënten het meest eenvoudige gokspelletje niet onder de knie en verloren ze al hun geld. Volgens de somatische-stempelhypothese wordt in de prefrontale cortex kennis opgeslagen over emoties, zoals het negatieve gevoel dat hoort bij geld verliezen. Deze kennis helpt ons bij het nemen van de juiste besluiten. Goede besluiten berusten niet alleen op logica, maar ook op emoties.

3-SECONDENPSYCHE

Neem je besluiten op basis van koele logica of van emoties? Waarschijnlijk op basis van beide.

3-MINUTENANALYSE

De ventromediale prefrontale cortex, vlak achter en boven de ogen, is het hersengebied dat bij de somatische-stempelhypothese is betrokken. Damasio merkte niet alleen de beperkingen op bij zijn patiënten, maar concludeerde ook dat dit gebied waarschijnlijk betrokken is bij besluitvorming. Het ontvangt niet alleen prikkels uit alle zintuigen maar is ook verbonden met emotionele hersencentra in de hippocampus en amygdala, en het vormt een onderdeel van de voorhoofdskwab, de zetel van het denkvermogen.

VERWANTE THEORIEËN

Zie ook
EVOLUTIONAIRE
PSYCHOLOGIE
Blz. 24

DE UNIVERSELE EMOTIES VAN
EKMAN
Blz. 50

DE PROSPECTTHEORIE VAN
KAHNEMAN & TVERSKY
Blz. 64

3-SECONDENBIOGRAFIEËN

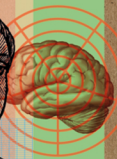
ANTOINE BECHARA
1961-

ANTONIO DAMASIO
1944-

30-SECONDENTEKST

Dave Munger

Wanneer je een rustig, overwogen besluit probeert te nemen, valt dit soms slechter uit dan wanneer je je emoties laat meespelen.

HET GEHOORZAAM- HEIDSEXPERIMENT VAN MILGRAM

de theorie in 30 seconden

Stanley Milgram wilde weten

waarom gewone mensen soms deelnemen aan buitengewone wreedheden. Zijn inspiratiebron was de Holocaust, waarbij gewone burgers en soldaten meewerkten aan de kwade plannen van de nazi's. Vrijwilligers werd verteld dat ze zouden deelnemen aan een geheugenonderzoek, waarbij ze hun onderzoekspartner een elektrische schok moesten toedienen als deze iets vergat. In werkelijkheid werden er geen schokken toegediend en was de partner een acteur, die schreeuwde en smeekte zodra de vrijwilliger (zogenaamd) zwaardere schokken begon toe te dienen. Zouden gewone mensen ertoe overgaan een dodelijke schok toe te dienen aan een onschuldige? Als er in de hoek van de kamer een wetenschapper in een grijze jas stond die de vrijwilliger geruststelde met opmerkingen als 'in het belang van het experiment moet u doorgaan', bleek 65 procent bereid een dodelijke schok toe te dienen. Het onderzoek van Milgram bestond uit een reeks van 18 onderzoeken, waarbij het dus ging om de vraag hoe verschillende factoren van invloed waren op de kans dat vrijwilligers een persoon met autoriteit zouden gehoorzamen en een dodelijke schok zouden toedienen. De afstand tot het slachtoffer, de autoriteit van de persoon die de instructies gaf, en de aanwezigheid van anderen in dezelfde situatie die wel gehoorzaamden, bleken stuk voor stuk de kans te verhogen dat iemand de opdracht tot doden zou uitvoeren.

3-SECONDENPSYCHE

Iedereen is in staat om anderen iets vreselijks aan te doen als een persoon met autoriteit daartoe opdracht geeft.

3-MINUTENANALYSE

Toen Milgram zijn experiment uitgebreid beschreef aan enkele psychiaters, voorspelden zij dat slechts een 'pathologische marge' het experiment tot het dodelijke einde zou volhouden. Veel leken die over dit onderzoek lezen, beweren stellig dat zij niet zouden gehoorzamen of dat mensen zich vandaag de dag anders zouden gedragen (Milgram deed zijn experimentele onderzoek in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw). Helaas is les die Milgram ons leert over de gevaren van gehoorzaamheid aan autoriteiten vandaag nog even reëel als toen hij zijn onderzoek uitvoerde.

VERWANTE THEORIEËN

Zie ook
HET OMSTANDEREFFECT
Blz. 70
DE GEWANGENIS VAN ZIMBARDO
Blz. 76

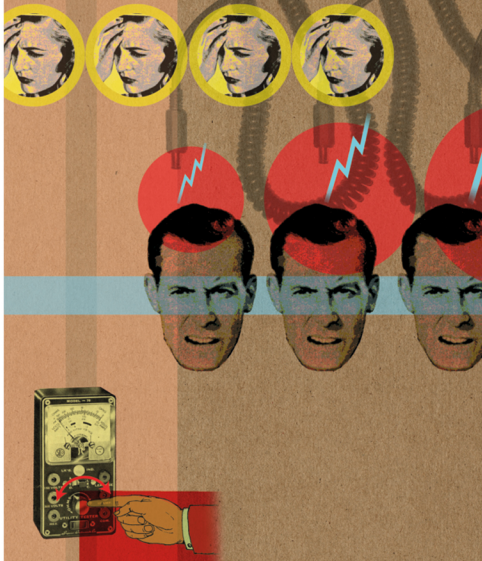
3-SECONDENBIOGRAFIE

STANLEY MILGRAM
1933-1984

30-SECONDENTEKST

Tom Stafford

Zou jij een dodelijke elektrische schok toedienen aan een onschuldige proefpersoon, enkel en alleen omdat een persoon met autoriteit je dat opdraagt? Uit onderzoek blijkt dat je dat waarschijnlijk inderdaad zou doen.

DE HUMANISTISCHE PSYCHOLOGIE VAN MASLOW

de theorie in 30 seconden

Abraham Maslow was van oorsprong een experimenteel psycholoog, maar besloot dat de menselijke natuur onmogelijk door laboratoriumexperimenten kon worden gedefinieerd. Ook het freudiaanse alternatief kon hem niet bekoren. Maslow zag mensen niet als passieve ontvangers van ervaringen of als slaven van onbewuste neigingen, maar als wezens die worden gemotiveerd door een ultieme behoefte aan voldoening en 'zelfactualisatie'. Pas dan hebben we wrede met onszelf en anderen en de psychologische vrijheid hebben om 'alles te worden wat we kunnen worden'. De humanistische psychologie heeft zich door deze uitgangspunten laten inspireren en plaatste niet de onderbewuste geest in het middelpunt van de menselijke natuur, maar de subjectieve, geleefde ervaring. Veel psychotherapeuten baseren zich op deze visie, onder wie Carl Rogers, die zijn cliëntgerichte therapie baseerde op de principes van oprechtheid en acceptatie van de fundamentele waarde van een persoon. Maslow had soms moeite met de manier waarop zijn benadering werd omhelsd door de tegencultuur uit de jaren zestig, met 'love-ins' en de introductie van 'nudistische psychotherapie'. Maar zijn centrale thema's van respect voor de individuele autonomie en de bevordering van persoonlijke ontwikkeling vormen nog steeds de kern van de meeste psychologische behandelingen, en zijn behoeftepiramide wordt nog altijd beschouwd als een belangrijke theorie van menselijke motivatie.

3-SECONDENPSYCHE

De mens streeft naar persoonlijke groei en zelfverwezenlijking, ondanks de uitdagingen die het leven biedt. De psychologie moet deze aspecten opnemen om de menselijke aard volledig te kunnen begrijpen.

3-MINUTENANALYSE

Hoewel Maslow kritiek had op de nauwe focus van de wetenschappelijke psychologie, zag hij de humanistische benadering als een aanvulling en niet als een vervanging. Hij bleef telergesteld dat zijn ideeën geen grotere invloed hadden op wetenschappers. Onlangs is het thema van menselijk potentieel en geluk echter opgepakt door de wetenschappelijker ingestelde positievepsychologiebeweging, waarvoor Maslow als vroege inspiratiebron dient.

VERWANTE THEORIEËN

BEHAVIORISME
Blz. 16
PSYCHANALYSE
Blz. 18
POSITIEVE PSYCHOLOGIE
Blz. 26

3-SECONDENBIOGRAFIE

ABRAHAM H. MASLOW
1908-1970

30-SECONDENTEKST

Vaughan Bell

Onder in de behoeftepiramide van Maslow bevinden zich lichamelijke behoeften als honger en lust, en functies als slaap en uitscheiding. Aan de top staat 'zelfverwezenlijking' of het volledig benutten van je potentieel.

